

Universitetet
i Stavanger

IDA SLETTEBØ GUNNARSEN
VEILEDER: MARIE RØYKSUND

Risikoene ved piratkopierte varer

Hva er risikoene ved å kjøpe piratkopierte varer, og hvilke tiltak kan Tolletaten gjøre for å stoppe denne handelstrenden?

Bacheloroppgave våren 2024

Bachelor i Toll, Vareførsel og Grensekontroll

Universitetet i Stavanger

Det teknisk-naturvitenskapelige Fakultet

Sammendrag

Bakgrunnen for denne oppgaven er å redusere kjøp og bruk av piratkopierte varer. Problemstillingen til bacheloroppgaven går ut på å identifisere risikoene ved forfalskede varer, samt diskutere tiltak Tolletaten kan innføre for å minske handelen av slike varer. For å løse et slikt problem må man nå denne forbrukergruppen og informere om potensielle risikoer ved slike varer. Oppgaven tar utgangspunkt i den økende tendensen med kjøp av piratkopierte varer den siste tiden, med et mål om å identifisere og belyse risikoen, slik at forbrukerne tildeler seg mer kunnskap om hvorfor disse varene kan utgjøre en alvorlig trussel mot deres helse og sikkerhet. Målsettingen er å minske handel med forfalskede varer og opplyse forbrukerne for å bevisstgjøre de på risikoene.

Metoden som er benyttet i denne oppgaven er en kvalitativ metode. Data som har blitt innsamlet i denne studien har vært i form av sekundære kilder, og har blitt analysert. Data som er benyttet i studien er blant annet hentet fra pensum og offentlig publiserte rapporter, både nasjonale og internasjonale. Noen nøkkelord som beskriver de sentrale temaene og begrepene som har blitt diskutert i oppgaven er piratkopier, risiko og immaterielle rettigheter. Hovedfunnet i oppgaven er Europols trusselrapport fra 2021, der det stod at piratkopierte varer generer store summer til organiserte kriminelle nettverk. Studien konkluderes med at Tolletaten må være med på å bidra til å opplyse forbrukerne om risikoene knyttet til slike produkter. Dette kan løses ved å skape en reklamekampanje på sosiale medier for å treffe et vidt spekter av nordmenn og forbrukere.

Forord

Kjære leser,

Det er med stor glede og interesse at jeg presenterer denne bacheloroppgaven som omhandler risikoene ved piratkopierte varer. Bacheloroppgaven er gjennomført for Universitetet i Stavanger, som en avslutning på studieprogrammet Toll, Vareførsel og Grensekontroll, og er skrevet våren 2024.

Bakgrunnen for valget av temaet er basert på grunnlag av kunnskap jeg har tilegnet meg i studieløpet. I løpet av studiet lærte vi om dette temaet da det er et dagsaktuelt samfunnsproblem som tolletaten møter på daglig. Jeg ble fort engasjert i temaet da jeg ble opplyst om hvor farlig disse produktene faktisk er og hvor lite kunnskap og naivitet jeg hadde rundt dette temaet før jeg startet studiet. Derfor ønsker jeg å vekke oppmerksomhet rundt temaet for å hindre fremtidige potensielle skader hos andre, og vise til et organisert kriminelt nettverk som ligger bak denne industrien.

Jeg ønsker å takke alle bidragsyterne som har vært med på å forme denne oppgaven. Jeg vil rette en spesiell takk til veilederen min, Marie Røyksund, som har bidratt med verdifull veiledning og støtte gjennom hele prosessen med utformingen av denne oppgaven. Det har vært verdifullt med hennes veiledning og innsikt i utførelsen av denne bacheloroppgaven.

Videre ønsker jeg å rette en takk til venner og familie for deres støtte og oppmuntring under denne utfordrende, men givende prosessen med å skrive en bacheloroppgave.

Jeg håper at oppgaven vil være informativ og engasjerende for leseren, og være et supplement i forskningen og opplysningen om risikoene ved piratkopiering av varer. Videre ønsker jeg å øke bevisstheten rundt problemet og viktigheten av å finne løsninger som er effektive og kan opplyse forbrukerne.

Ida Slettebø Gunnarsen

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	9
1.1 Bakgrunn	9
1.2 Problemstilling og av avgrensning	10
1.3 Tolletaten	10
1.4 Oppgavens struktur	11
2 Teori	13
2.1 Definisjoner	13
2.1.1 Piratkopier	13
2.1.2 Immaterielle rettigheter	13
2.1.3 CE-merking	14
2.1.4 Risiko	14
2.1.5 Uønskede hendelser	14
2.2 Teoretisk rammeverk	15
2.2.1 Regulering og internasjonale samarbeid	15
2.2.2 Etterspørselskurven	16
2.2.3 Risikoforståelse	17
2.2.4 Personlig identitet vs. Sosial identitet	18
3 Metode	21
3.1 Forskningsdesign og datainnsamlingsmetode	21
3.1.1 Datainnsamling og datautvalg	21
3.2 Krav til gyldighet	23
3.2.1 Styrker og begrensninger	24
4 Resultater	25
4.1 Resultater internasjonalt	25
4.1.1 Piratkopiering internasjonalt - Europol	25
4.1.2 Risikoene ved piratkopierte varer	26
4.1.3 Verdens helseorganisasjon om piratkopierte varer	27
4.2 Resultater nasjonalt	28
4.2.1 Miljødirektoratets kontroll av leketøy	28
4.2.2 Tolletaten	28
4.3 Hovedfunn	29
5 Diskusjon	30
5.1 Risiko	30
5.1.1 Helserisiko og støtte til kriminell virksomhet	30

5.1.2 Piratkopiert kosmetikk	30
5.2 Handlingsplan	31
5.2.1 Eksisterende tiltak Tolletaten utfører	31
5.2.2 Tiltak på et nasjonalt nivå	31
5.2.3 Tiltak på et internasjonalt nivå	32
5.3 Komplekst problem	32
6 Konklusjon	34
6.1 Fremtidig forskning	34
7 Litteraturliste	36

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

250 000 barn dør årlig på grunn av inntak av dårlige eller falske medisiner, skriver TV2 i en nyhetssak fra 2019 (TV2, 2019). I dagens globaliserte samfunn er piratkopierte varer et stadig økende problem, som har potensiale til å negativt påvirke økonomiske, juridiske og helsemessige aspekter. Piratkopiering av varer er definert som en ulovlig reproduksjon av opphavsrettbeskyttende produkter. Denne industrien har etter hvert utviklet seg til å bli omfattende på et globalt nivå. Det har oppstått en handelstrend de siste årene hvor forbrukere kjøper flere piratkopierte varer enn noen gang. Industrien opererer på tvers av landegrensener, og produktene som blir distribuert kan ha alvorlige konsekvenser for både forbrukere, produsenter og samfunnet generelt sett.

I denne oppgaven vil vi utforske risikoene knyttet til piratkopierte produkter. Vi vil se på hvordan piratkopiering ikke bare truer sikkerheten til samfunnet, men kan også utgjøre alvorlige trusler mot forbrukernes helse og sikkerhet. En nylig rapport utgitt av Europol, den europeiske politiorganisasjonen for politisamarbeid, viser viktigheten ved å forstå omfanget og konsekvensene av piratkopierte varer. I trusselrapporten fra 2021 identifiserer Europol en rekke bekymringsfulle trender og utviklinger knyttet til temaet. Det påpekes at piratkopierte varer genererer store summer for organiserte kriminelle nettverk, samtidig som produktene utgjør en alvorlig helse- og sikkerhetsmessig trussel mot forbrukerne (Velgekte.no, 2021). Dette er med på å understreke behovet for å opplyse forbrukerne om risikoene ved slike varer.

Piratkopiering av varer har blitt en stadig økende trend de siste årene. Forbrukerne kjøper stadig flere produkter som ikke oppfyller krav eller gjeldene standarder til sikkerhet. Dette har utviklet seg til et problem i samfunnet. Det finnes mange ulike risikoer knyttet til denne typen produkter som ikke blir opplyst om til forbrukerne på en tilstrekkelig måte. Motivasjonen for å undersøke dette temaet er å sikre forbrukernes helse og sikkerhet, og unngå uønskede hendelser som kan oppstå ved å bruke slike varer.

Tolletaten er den etaten som har det overordnede ansvaret for kontroll av vareførselen som krysser landegrensen, og er derfor en viktig aktør som er med på å bekjempe handelen med piratkopierte varer i Norge (Regjeringen, u.å.). På grunn av samfunnsoppdraget Tolletaten utfører, som omfatter piratkopiering av varer, spiller etaten en sentral rolle i denne oppgaven.

1.2 Problemstilling og av avgrensning

Jeg har valgt å involvere Tolletaten i denne studien, da etaten er den ansvarlige myndighet for kontroll av grensekryssende varer.

Oppgavens overordnede problemstilling er:

«Hva er risikoene ved å kjøpe piratkopierte varer, og hvilke tiltak kan Tolletaten gjøre for å stoppe denne handelstrenden?»

Problemstillingen ses på som relevant i dagens samfunn. Det kan være nyttig å finne gode risikoreduserende tiltak for å minske handelen med piratkopierte varer. På denne måten kan man hindre flere uønskede hendelser i fremtiden.

Oppgaven avgrenses til å fokuseres på hva som er risikoene med piratkopierte varer. For å øke innsikt i problemstillingen vil det bli benyttet sekundære kilder for å få tildelt informasjon fra regelverkseiere, lovverk og gjeldene aktører.

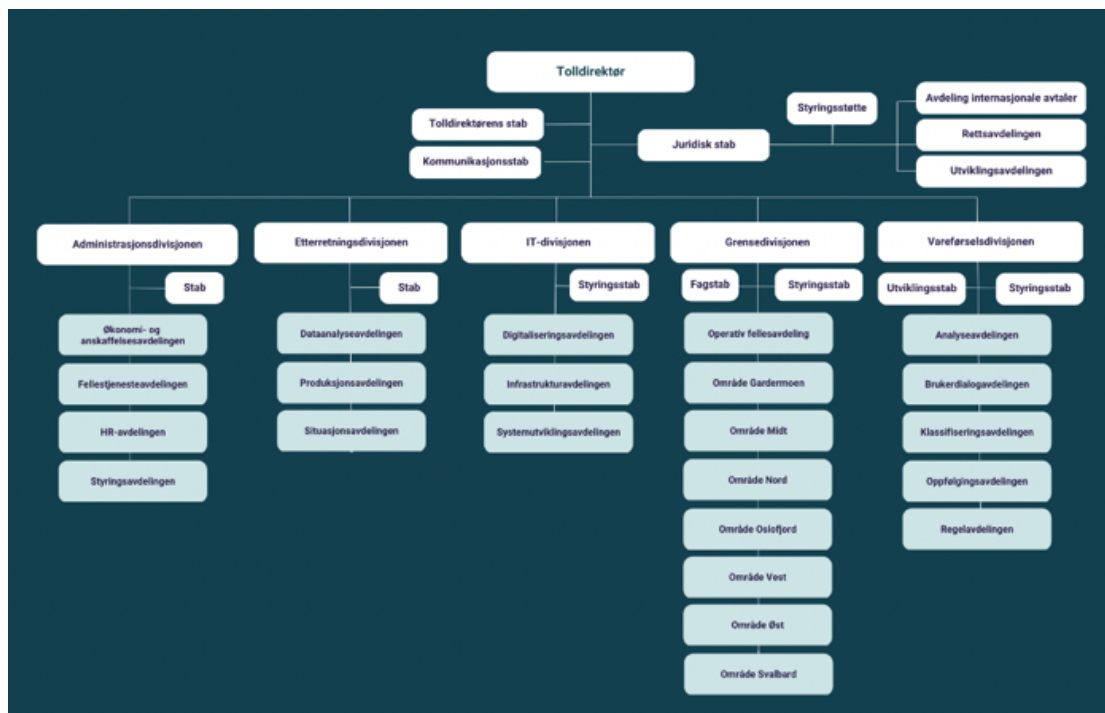
1.3 Tolletaten

Tolletaten er en norsk statlig etat som er ansvarlig for å sikre landet mot ulovlig inn- og utførsel av varer, og som er etablert langs Norges landegrense. Etaten har hjemmel i lov til å kontrollere og håndheve toll- og avgiftsregelverk (Tolletaten, 2022).

Tolletaten skal legge til rette for korrekt og effektiv vareførsel, og er en samfunnsbeskytter som skal sikre legal inn- og utførsel i Norge (Regjeringen, u.å.). Etatens hovedoppgave er å forvalte regelverk for toll og vareførsel inn- og ut av Norge, kontrollere at varer blir deklarerert riktig, fastsette grunnlaget for toll, samt utføre kontroller. Tolletaten har også ansvar for å gjennomføre oppgaver på vegne av andre statlige aktører ved grensekryssing.

I denne oppgaven skal det fokuseres på piratkopier av varer. Tolletatens eget lovverk, Vareførselsloven, har tildelt et eget kapittel i loven som omhandler immaterielle rettigheter (Vareførselsloven, 2022: §§ 10-1 til 10-10). Tolletaten har også i samarbeid med Patentstyret og kultur- og likestillingsdepartementet utviklet en nettside kalt Velgekte.no, som er en opplysningside om piratkopiering og varemerkeforfalskning.

Tolletaten ble i 2020 omorganisert og etaten ble delt inn i ulike divisjoner og avdelinger (Tolletaten, 2023b). Det er omtrent 1500 ansatte som jobber i etaten i skrivende stund (Tolletaten, 2022). I dag er det Øystein Børmer som er tolldirektør i etaten. Under tolldirektøren finner man tolldirektørens stab, kommunikasjons-stab og juridisk stab. Under disse avdelingen finner man de ulike divisjonene som etaten er delt opp i. Etaten er delt inn i fem ulike divisjoner: administrasjonsdivisjonen, etterretnings-divisjonen, IT-divisjonen, grensdivisjonen og vareførselsdivisjonen. I figur 1 ser man organisasjonskartet til Tolletaten, der tolldirektøren er øverst.

Figur 1 Tolletatens organisasjonskart (Tolletaten, 2023b).

1.4 Oppgavens struktur

Oppgaven er delt inn flere deler. Første kapittelet inneholder bakgrunnen for studien, hvorfor Tolletaten spiller en sentral rolle i oppgaven og problemstillingen er presentert her.

I kapittel to av studien er oppgavens teoretiske rammeverk beskrevet. Definisjoner av sentrale begreper i oppgaven samt relevant teori til studien, forståelsen av tidligere forskning og identifisering av kunnskapshull innen temaet vil bli belyst her.

Kapittel tre er metodekapittelet. Her vil den benyttede metoden beskrives og begrunnes. Hvilken forskningsmetode og forskningsdesign vil bli presentert i dette kapittelet, samt den benyttede datainnsamlingsmetoden og kravet til gyldighet.

Kapittel fire tar for seg resultatene og funnene i studien og presenterer dette til leseren. I dette kapittelet vil også hovedfunnet bli presentert.

Kapittel fem omhandler analyse og diskusjon av funnene fra kapittel fire. Disse vil bli satt opp mot teorien som er benyttet i studien. Her vil det foregå en gjennomgang og analyse av funnene som ble gjort, samt en diskusjon som omhandler dette. Styrkene og begrensningene ved studien vil også bli nevnt i dette kapittelet.

Kapittel seks presenterer konklusjonen i oppgaven. Dette kapittelet inneholder en oppsummering av hovedfunnene og en vurdering av funnen i forhold til problemstillingen og formålet med studien. anbefalinger for videre forskning vil bli belyst her.

Det siste kapittelet i oppgaven er litteraturlisten. Her er alle kilder som er benyttet for å utarbeide studien. Litteraturen er nøye utvalgt for å bidra til å underbygge argumenter som er gitt i studien. Kildene og referansene som er benyttet i utførelsen av studien er referert i APA 7th referansestil.

2 Teori

Studiens teoridel inneholder definisjon av begreper som er sentrale i studien, og det teoretiske rammeverket som er valgt for å belyse oppgavens problemstilling.

2.1 Definisjoner

2.1.1 Piratkopier

Etterligninger av produkter som er av et varemerke, design eller patent kalles *piratkopier*. Disse kopiene er ofte billigere enn originalproduktet (Tolletaten, 2023a). Eksempel på typiske varer som blir kopiert er vesker, sko, sminke, merkeklær, bildeler og medisiner. Piratkopier er produsert for å se like ut so praktisk mulig som originalen. Det kan derfor være vanskelig å skille kopien fra originalen. Disse produktene finner man ofte i nettbutikker og blir ofte markedsført via sosiale medier.

2.1.2 Immaterielle rettigheter

Intellectual Property Rights (*IPR*) eller *immaterielle rettigheter* refererer til beskyttelse av oppfinneren av et produkt (Patentstyret, u.å. a). Immaterielle rettigheter omhandler de industrielle rettighetene. Dette er varer med et patent, varemerke og/eller design.

Formålet med immaterielle rettigheter er at personen bak et skaperverk skal ha retten til å eksklusivt benytte eller bestemme over resultatet (NOU 2013:2). For å ha rettigheter på et produkt eller gjenstand må det søkes patent. Eksempler på varer eller tjenester som kan patenteres er tekniske produkter, fremgangsmåter eller bruksmåte dersom oppfinnelsen er ny, nyskapende og nyttig (Patentstyret, u.å. b).

Immaterielle rettigheter er en samlebetegnelse for patent-, varemerke- og designretten, bruksmønster, retten til foretaksnavn, forfatter- og kunstretten, fotografiretten og retten til kretsmønstre og integrerte kretser (Patentstyret, u.å.). Med andre ord er immaterielle rettigheter et stort fagområde, men denne oppgaven fokuserer på patent-, varemerke- og designretten innen emnet. Dette begrunnes med at oppgaven hovedsakelig tar for seg piratkopierte varer.

2.1.3 CE-merking

CE (Conformité Européenne) er et merke som finnes på produkter som blant annet leketøy, verneutstyr, medisinsk utstyr og byggevarer. Varer med dette merket oppfyller myndighetenes krav som er gitt i direktiv eller forordning (Standard Norge, 2024). Når et produkt er merket med CE-merking er dette en deklarasjon på at produsenten av en vare garanterer at de kravene som stilles til produktet er oppfylt.

CE-merking er en indikator for offentlige myndigheter som driver kontroll av produkter. Denne indikatoren sier noe om at det gjeldende produktet oppfyller de kravene som stilles til sikkerhet i EØS området og at dette kan dokumenteres (Standard Norge, 2024). Dersom et produkt ikke har CE-merking, er feilaktig merket, eller et produkt er merket men ikke oppfyller kravene, skal produktet bli fjernet fra markedet.

2.1.4 Risiko

Det finnes mange ulike måter å definere risiko på. Grunnen til dette er fordi begrepet er svært komplekst og kan bli sett fra mange ulike perspektiver. Storulykkesforskriften definerer risiko som et uttrykk for kombinasjonen av sannsynligheten for, og konsekvensen av en uønsket hendelse (Storulykkesforskriften, 2016: § 3). Risiko kan også beskrives som et resultat av hyppigheten en uønsket hendelse eller skade skjer, samt hvor store konsekvenser det vil medføre (Koren et al, 2018).

Aven (2022) forklarer at risikobegrepet er knyttet til en aktivitet. «Risiko viser til potensialet for uønskede hendelser av aktiviteten» (Aven, 2022, s. 58). Risiko defineres dermed som et begrep som indikerer muligheten for ugunstige utfall som følge av en handling eller aktivitet. Videre forklares det at det finnes to hovedkomponenter innen risiko: «Hendelsene og de tilhørende konsekvensene», og «usikkerhet om disse - vil hendelsene inntreffe og hva vil konsekvensene bli?» (Aven, 2022, s. 59).

2.1.5 Uønskede hendelser

En uønsket hendelse kan defineres som enhver begivenhet, situasjon eller tilstand som kan føre til skade, tap eller ulempe for organisasjoner, samfunn eller enkeltpersoner (Standard Norge, 2018). En uønsket hendelse omhandler noe som ikke er ønskelig eller gunstig, og som kan ha negative konsekvenser dersom hendelsen oppstår.

Det finnes tre hovedgrupper av konsekvenser: *materielle skader*, *skade på liv og helse* og *skade på omdømmet* (Romuld, 2017). *Materielle skader* er den første hovedgruppen, slike skader kan være skader på virksomhetens eiendom. Dette kan være fysiske ting som bygninger, utstyr og varer, men kan også være skade på miljø og omgivelser. Andre hovedgruppe: *skade på liv og helse* er når ansatte eller andre er utsatt for en fare. Uønskede hendelser i denne hovedgruppen fører nesten alltid til tiltak på grunn av det rammer personer, og derfor ses på som svært alvorlig. Siste hovedgruppe er *skade på omdømmet* (Romuld, 2017). Det er vanlig at større bedrifter, kommuner og organisasjoner innfører tiltak som skal hindre slike skader, da publikum kan få negative assosiasjoner til den aktuelle virksomheten. Et eksempel på en skade på omdømmet er når store petroleumsvirksomheter blir knyttet til forurensning og store utslipp i naturen.

Ved å knytte begrepet opp mot piratkopierte varer, er det *skade på liv og helse* som er den hovedgruppen av uønskede hendelser som oftest inntreffer. Dette på grunn av bruk av piratkopierte varer som eksempelvis forfalskede medikamenter kan føre til fatale skader for pasienten som har konsumert dette medikamentet, og kan som i ytterste konsekvens medføre tap av liv.

2.2 Teoretisk rammeverk

I denne delen av oppgaven skal teorien som er benyttet i studien bli beskrevet. Her vil det *relevante lovverket* for oppgavens tema bli opplyst om. *Etterspørselskurven* vil også bli forklart her, da det er relevant teori til oppgavens tema for å forklare de to viktige faktorene; tilbud og etterspørsel. Disse faktorene kan være med på å forklare hvorfor forbrukere kjøper piratkopierte varer. *Risikoforståelse* vil også bli beskrevet her, da det også kan bidra til å forstå problemet i oppgaven og finne mulige løsninger til problemet. Til slutt vil *sosial identitet vs. personlig identitet* belyses her. Denne teorien kan også vise hvorfor forbrukere kjøper forfalskede produkter og hvilke faktorer som kan påvirke dette.

2.2.1 Regulering og internasjonale samarbeid

For å hindre krenkelse av åndsverk finnes det flere ulike regelverk og lovverk som beskytter dette (NOU 2013:2) Eksempler på lover som fastsetter rettsreglene for temaet er patentbeskyttelse ved patentloven, opphavsrett gjennom lov om opphavsrett til åndsverk, designvern ved designloven, kjennetegns rett ved lov om foretaksnavn og varemerkeloven,

beskyttelse av forretningshemmeligheter, vern mot produktetterligner og snylting gjennom markedsføringsloven.

Det finnes også internasjonalt samarbeid innen immaterielle rettigheter, Internasjonalt samarbeid går helt tilbake til 1800-tallet. I nyere tid er det organisasjoner som *FN* (De Forente Nasjoner), *WIPO* (World Intellectual Property Organization), *UNESCO* (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization), *WTO* (World Trade Organization) og *EU* (Den Europeiske Union) som jobber for utviklingen av det internasjonale samarbeidet innen temaet *immaterielle rettigheter* (NOU 2013:2). Det internasjonale samarbeidet mellom de ulike organisasjonene har resultert i ulike konvensjoner som støtter opp under de immaterielle rettighetene. Noen av disse konvensjonene er Bernkonvensjonen, Pariskonvensjonen og TRIPS-avtalen (The Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights).

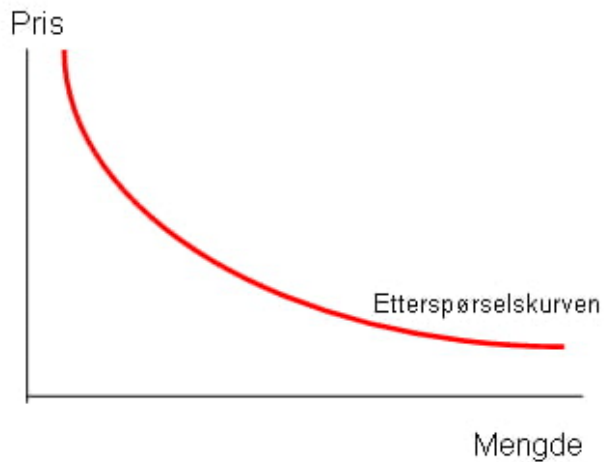
Bernkonvensjonen omhandler beskyttelse av opphavsrett for kunstneriske- og litterære verk, og ble vedtatt i 1886 (NOU 2013:2). Konvensjonen er den med størst betydning for digital næringsutvikling. Hele 165 land er tilsluttet konvensjonen og Norge har tatt del i denne siden 1896. Pariskonvensjonen er en internasjonal avtale som beskytter industrielle rettigheter. Avtalen ble vedtatt i Paris i 1883. Avtalen har fokus på patentrettigheter, varemerker og design på tvers av landegrensene. TRIPS-avtalen er en internasjonal handelsavtale med 157 medlemsland. Avtalen ble stiftet i 1994 og omhandler immaterielle rettigheter knyttet opp mot handelen. Bakgrunnen for avtalen var i forbindelse med handelsavtalesystemet *General Agreement on Tariffs and Trade* (NOU 2013:2). De viktigste punktene i avtalen omhandlet at borgerne i tilslutningslandene skulle ha rettigheter som ble bestemt i Bern- og Pariskonvensjonen.

2.2.2 Etterspørselskurven

Fra et økonomisk perspektiv kan forfalskning av varer ses på som et resultat av etterspørsel og tilbud i markedet. Ved å se nærmere på hvordan tilbud og etterspørsel i økonomiens verden fungerer kan man få et innblikk i hvorfor forbrukerne kjøper forfalskede varer isteden for å kjøpe originale produkter. Forholdet mellom tilbud og etterspørsel er et grunnleggende fundament innen økonomien og brukes til å forklare flere økonomiske fenomener. Forholdet

mellom de to begrepene kan gi oss en forklaring på økning eller nedgang i markedet (Sander, 2023).

Etterspørsel refererer til ønsket et individ, gruppe eller en bedrift har for å kjøpe en vare, tjeneste eller tid. Etterspørselen i markedet finner vi ved å summere all etterspørsel til alle individer på markedet (Sander, 2023). Dette bidrar til å danne

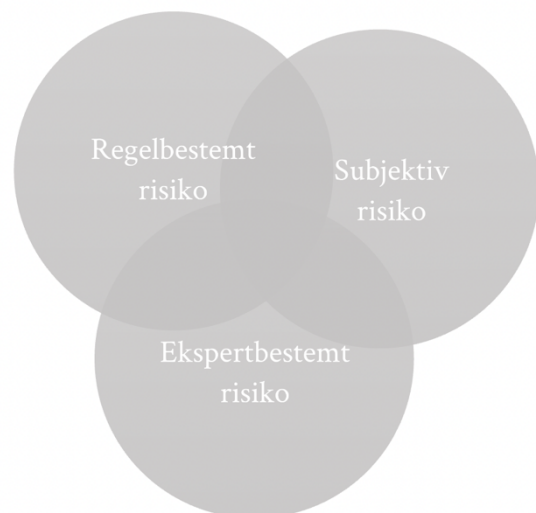

Figur 2 Etterspørselskurven (Sander, 2023).

priser, og reflekterer verdier på tjenesten eller varen i et gitt tidsrom. Begrepet kan illustreres ved kurven i figur 2. Denne kurven viser hvordan etterspørselen henge sammen med prisen på en vare eller en tjeneste. Lav pris fører ofte til økt etterspørsel, mens ved en høyere prissetting på et produkt vil normalt sett føre til en redusert etterspørsel. Andre faktorer som spiller inn, er tilgangen på varen. Markedet godtar ofte en høyere pris dersom varen ikke er like tilgjengelig.

2.2.3 Risikoforståelse

Koren et al (2018, s. 63) deler inn risikoforståelsen og fortolkningen av risiko i tre deler: *regelbestemt risiko*, *subjektiv risiko* og *ekspertbestemt risiko* (figur 3). Den regelbestemte risikoen er definert i lovgivning og i regelverk. Den subjektive risikoen er basert på arbeidstakernes egne erfaringer og opplevelser. Disse vurderingene vil være ulike fra person til person på grunnlag av personlighet, ulike livs- og arbeidserfaring og ulike villighet til å akseptere risiko. Ekspertbestemt risiko gir en faglig risikoforståelse basert på forskning, faglig fastsatte normer og erfaring på sine respektive områder gitt av forskere og eksperter.

Figur 3 Basert på Figur 6.1 ulike forståelse og fortolkning av risiko (Koren et al, 2018, s. 63).

Regelbestemt risiko refererer som nevnt til risikoen som er knyttet til brudd på lover, forskrifter og regler ved produksjon, distribusjon og salg av piratkopierte varer (Koren et al 2018, s. 63). Regelbestemt risiko omfatter juridiske konsekvenser for både produsenter av slike varer og forbrukere. Et eksempel på dette kan være om Tolletaten har mistanke om videresalg av forfalskede varer som blir tatt med over grensen, så kan dette føre til tilbakeholdelse og anmeldelse fra Tolletatens side, i samsvar med vareførselsloven kapittel 10 (Vareførselsloven, 2022: §§ 10-1 til 10-10).

Subjektiv risiko refererer til den opplevde risikoen som forbrukerne føler når de kjøper en piratkopi (Koren et al, 2018). Den subjektive risikoen kan variere fra person til person, og kan omfatte bekymringer knyttet til kvalitet, holdbarhet, helsefare og moral. Menneskets risikooppfattelse kalles for risikopersepsjon. Dette begrepet innebærer hvordan vi forstår, opplever og håndterer risiko (Aven et al., 2004). Begrepet kan dermed knyttes til den subjektive risikoen da begge begrepene omhandler hvordan vi mennesker opplever risiko. Forbrukerne kan oppfatte at piratkopierte varer er av lavere kvalitet, mindre pålitelige eller mer skadelige enn de autentiske produktene, noe som kan påvirke deres kjøpsbeslutning.

Ekspertbestemt risiko refererer til risikoen som vurderes av fagpersoner og eksperter innen det relevante fagfeltet (Koren et al 2018). Ved å knytte dette opp mot piratkopierte varer, kan eksperter vurdere risikoen knyttet til piratkopierte varer ut fra objektive kriterier og empiriske data. Dette kan inkludere vurderingen av produktkvalitet, potensielle helsefarer, økonomiske konsekvenser og implikasjoner for samfunnet.

Samlet danner de tre perspektivene et bilde av risikoen ved piratkopier, og kan bidra til å identifisere tiltak for å håndtere og redusere risikoen. Det er viktig å vurdere og adressere hver av disse risikoaspektene for å utvikle effektive strategier for å bekjempe piratkopiering, og beskytte forbrukerne og samfunnet som helhet. Risikoforståelsen er relevant når det kommer til piratkopiering av varer for å forstå risikoene man utsetter seg for ved å anvende slike produkter.

2.2.4 Personlig identitet vs. Sosial identitet

Identitet er en kompleks og essensiell del av menneskelig selvforståelse og interaksjon. Personlig identitet og sosial identitet er to begreper som brukes til å forstå hvordan vi mennesker identifiserer oss selv, både individuelt og i felleskap med andre mennesker.

Personlig identitet dreier seg primært om individets oppfatning av seg selv i forhold til andre mennesker. Det handler om hva som gjør deg unik, og hva som skiller din personlighet fra andre. Valg man tar i livet, som karriere, hobbyer og interesser, utgjør en del av din personlige identitet (Hasa, 2022). Du demonstrerer deler av din personlige identitet eksternt gjennom hvordan du agerer med andre på og hvordan du velger å kle deg. Imidlertid beholder du også deler av din personlige identitet for deg selv. Personlig identitet kan utvikle seg over tid og kan endre seg avhengig av hvilken retning du tar i livet.

Sosial identitet handler derimot om hvordan du identifiserer deg i forhold til andre basert på felles karakteristikk eller tilhørighet til bestemte grupper. Denne typen identitet gir en følelse av tilhørighet til en gruppe mennesker (Hasa, 2022). Eksempler på sosiale identitetsfaktorer inkluderer religion, etnisitet, nasjonalitet, politisk tilhørighet og andre grupperinger som rase, klasse, seksuell orientering og funksjonsevne.

Den grunnleggende forskjellen mellom personlig og sosial identitet er at personlig identitet omhandler individets unike egenskaper og forskjeller fra andre, mens sosial identitet fokuserer på likhetene og tilhørigheten til ulike grupper (Hasa, 2022). Dette kan man tydelig se illustrert i figur 4, der de to typene identitet er satt opp mot hverandre. Personlig identitet ser på hva som gjør en person unik, mens sosial identitet ser på likhetene og hvilke egenskaper du deler med andre i en sosial setting.

PERSONAL IDENTITY
VERSUS
SOCIAL IDENTITY

Visit www.PEDIAA.com

PERSONAL IDENTITY	SOCIAL IDENTITY
Personal identity involves how you see yourself as different from others	Social identity involves how you identify yourself in relation to others according to what you share in common with others
Focuses on the differences among people	Focuses on similarities people share
Gives you a sense of self based on your unique traits and history	Gives a sense of belonging to a group of people
May involve choices you make in life, such as your career, hobbies, and interests, as well as aspects of your life that you have no control over, such as your skin color or where you grew up	Made up of elements like religion, race, social class, sexual orientation, gender identity, age, citizenship, and disabilities

Figur 4 Personal identity, social identity (Hasa, 2022)

Ved å se på den sosiale identiteten kan man lettere forstå hvorfor vi mennesker tar de valgene vi gjør for å passe inn sosialt og speile oss til andre. Den personlige identitet derimot viser til at vi er egentlig mer ulike enn det vi utgjør oss for å være i sosiale sammenhenger.

3 Metode

Metodekapittelet presenterer metoden som er benyttet for å undersøke problemstillingen i oppgaven. Formålet med kapittelet er å gi leseren forståelse av hvordan data som ble benyttet i utførelsen av studien ble innsamlet, analysert og tolket. Kapittelet gir også en vurdering av metodens styrker og begrensninger i studien.

3.1 Forskningsdesign og datainnsamlingsmetode

Denne bacheloroppgaven benytter et kvalitativt undersøkelsesdesign som en metodisk tilnærming for å utforske risikoene ved piratkopiering av varer. En kvalitativ metode innebærer å samle inn data i form av tekster og ord (Jacobsen, 2022). Valget av det kvalitative undersøkelsesdesignet er basert på dets egnethet for å fange opp de ulike aspektene ved risikoen knyttet til piratkopierte varer, som er et av målene med denne oppgaven.

Studien har benyttet seg av sekundærkilder, hovedsakelig offentlig tilgjengelige dokumenter, i form av rapporter og andre publiserte data som er tilgjengelig på nett. Dataene gir et verdifullt grunnlag for å forstå bakgrunnen og risikoene knyttet til piratkopierte varer. Resultatene vil bidra til å utvikle mer effektive strategier og tiltak for å bekjempe piratkopiering samt informere forbrukerne.

Valget av metode kan begrunnes på flere måter. Det bidrar til å oppnå en dypere forståelse av studiens tema, og analysen av sekundære data gir en grundig innsikt i kompleksiteten ved problemet. Metoden legger også vekt på å forstå fenomenene i studien, noe som er viktig for å kunne adressere risikoene knyttet til temaet på en helhetlig måte.

3.1.1 Datainnsamling og datautvalg

I datainnsamlingsprosessen ble det satt kriterier for å inkludere og ekskludere data. Dette inkluderte vurderinger av publikasjonsår samt språk og relevans til problemstillingen. Internasjonale kilder ble inkludert for å adressere piratkopieringen som et globalt problem. Videre ble språkkriteriet vurdert for å sikre forståelse og tolkning av dataene uten behov for oversettelse. Publikasjonsår ble også vurdert for å sikre aktualitet og relevans.

Analysemetoden som er benyttet i utførelsen av studien er dokumentanalyse. Metoden kan bidra til en dypere forståelse av risikoen knyttet til piratkopierte varer fra ulike perspektiver.

Dette inkluderer helsefarer, krenkelse av immaterielle rettigheter, samt støtte til kriminell virksomhet. Fordeler med dokumentanalyse inkluderer uavhengighet av deltakere eller situasjoner som studeres samt muligheten for sporbarhet og falsifiserbarhet av analysen. Ulempene inkluderer begrensinger i muligheter for å stille oppfølgingsspørsmål samt risiko for misforståelser som kan oppstå ved skrivefeil eller misvisende informasjon.

Søkeord som ble benyttet ved innsamling av data var blant annet: «IPR, risikoene ved forfalskede varer, piratkopierte varer lovgivning, Piratkopi Tolletaten, risiko definisjon, ulike definisjoner av risiko, uønskede hendelser, statistikk IPR, forbrukerkultur, falske varer studie, falske medisiner, falske farmasøytiske produkter, organized crime IPR, fake medication study og Europol piratkopierte varer». Underveis i datainnsamlingen skjedde det en utvikling i søkeord. I starten av oppgaven ble det søkt mer generelt på studier og informasjon gitt om temaet. Senere i prosessen ble søkene mer spesifisert og avgrenset for å få mer nøyaktige og konkrete data knyttet til problemstillingen. Grunnlaget for endring og konkretisering av søkeord var tilegning av informasjon underveis i innsamlingsfasen og for å rette risikoene mer knyttet til piratkopierte varer. Dermed ble søkeordene innsnevret til å få relevant data om risiko knyttet til temaet, og ikke like åpent innen temaet som i begynnelsen av bacheloren. De innsamlede dataene i oppgaven er funnet på internett, hovedsakelig fra nasjonale og internasjonale myndigheter og organisasjoner. Tabell 1 illustrerer en oversikt over de innsamlede dataene som er benyttet i oppgaven. Dataene som er benyttet i studien er sekundære.

Samlet sett kan den eksisterende kvalitative metoden svare på oppgavens problemstilling ved å gi innsikt i risikoene ved kjøp av piratkopier samt drøfte mulige tiltak for å bekjempe dette. Metoden gir en grundig forståelse av problemet og muliggjør konkrete anbefalinger for handling.

Kap.	Kategori	Tittel	Årstall	Utgiver
I	Rapport	Europols trusselrapport 2021 har piratkopierte varer som prioritert område	2021	Velgekte.no
II	Rapport	Serious and organised crime threat assessment – Crime in the age of technology	2017	Europol
III	Nettside	Omfattende studie av farene forbundet med piratvarer	2022	Velgekte.no
III	Rapport	Counterfeit medical products	2010	Verdens helseorganisasjon
V	Rapport	Trade in Counterfeit and Pirated Goods.	2016	The Organization for Economic Cooperation and Development
VI	Rapport	Transnational Organized Crime in East Asia and the Pacific: A Threat Assessment.	2013	United Nations Office on Drugs and Crime
VII	Rapport	Kontroll av leketøy 2019 – Med fokus på netthandel	2020	Miljødirektoratet

Tabell 1 Oversikt over data som er benyttet i studien

3.2 Krav til gyldighet

Dataene som er benyttet i denne studien er innsamlet fra blant annet Europol, velgekte.no, verdens helseorganisasjon, The Organization for Economic Cooperation and Development, United Nations Office on Drugs and Crime og Miljødirektoratet. Kildene som er benyttet er i all hovedsak fra offentlige myndigheter, både nasjonalt og internasjonalt. De sekundære dataene er nøye valgt ut basert på relevans, validitet og innhold, og ses på som gyldig. Dette på grunnlag av at empirien som har blitt innsamlet gir svar på spørsmålet som er stilt i problemstillingen (Jacobsen, 2022). Ved valg av data til oppgaven har kildekritikk spilt en sentral rolle i jakten på gode sekundære kilder. Som tidligere påpekt er Europol en sentral kilde for hovedfunn i oppgaven, men det er også benyttet nasjonale kilder som Velgekte.no. Dette er

en nettside utarbeidet i samarbeid med blant annet Tolletaten. Nettsiden har som mål å informere den norske befolkning om immaterielle rettigheter og piratkopiering av varer. De benyttede dataene i oppgaven er i all hovedsak rapporter og andre publiserte dokumenter som defineres som sekundærkilder. Dataene er kvalitative da rådataen allerede er ferdigbehandlet og vurdert.

3.2.1 Styrker og begrensninger

Refleksjon over styrker og begrensninger ved studien bidrar til å sette funnene i kontekst og vurdere påliteligheten og gyldigheten av resultatene.

En begrensning ved studien er at egen forhåndskunnskap om temaet kan ha påvirket søkeord og kritiske tilnærming til valg av data. Selv om det er benyttet pålitelige kilder, kan egen subjektive forforståelse ha påvirket tolkningen av dataene. Min tidligere kunnskap om temaet, tilegnet gjennom studiet og læring om Tolletaten og konsekvensene av piratkopiering, kan ha påvirket min tilnærming til studien og forventningene knyttet til funnene.

En styrke ved studien er at den er basert på data som er både nasjonale og internasjonale for å vise omfanget og størrelsen av temaet. Som nevnt i *5.4.1 Begrensninger ved studien*, var jeg bevisst på noen av risikoene og ulempene knyttet til temaet fra før. Selv om dette kan ha ført til begrensninger, kan det også være en styrke i studien. Årsaken til dette er at jeg allerede var bevisst over at det fantes flere risikoer knyttet til temaet før jeg begynte å skrive denne oppgaven. Dette gjorde det mulig for meg å bygge videre på den begrensede kunnskapen jeg hadde fra før, og deretter utvikle den ytterligere for å identifisere tiltak som kan bidra til å informere forbrukere, og følgelig kunne redusere potensielle fremtidige risikoer og skader forårsaket av slike produkter.

4 Resultater

Dette kapittelet presenterer analyse av innsamlet data. Tabeller for å visualisere funn vil også bli demonstrert og forklart her. Kapittelet er delt inn i internasjonale og nasjonale resultater for å skille hvor resultatene har sitt opphav fra. Avslutningsvis vil hovedfunnet bli presentert her.

4.1 Resultater internasjonalt

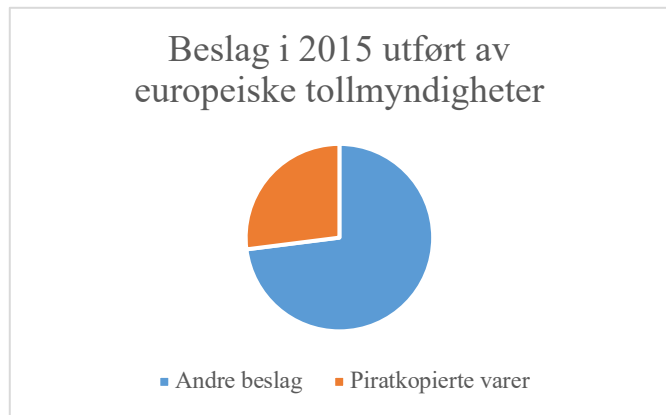
4.1.1 Piratkopiering internasjonalt - Europol

Året 2021 publiserte Europol en trusselrapport der piratkopierte varer var satt opp som et prioritert område (Velgekte.no, 2021). Hvert fjerde år blir det publisert en trusselrapport av Europol. Organisasjonen jobber for å motvirke organisert kriminalitet, cyberkriminalitet og terrorangrep (Europol, 2023).

Trusselrapporten trekker frem elleve kriminalitetsområder som betraktes som vesentlige trusler for de neste fire årene (Velgekte.no, 2021). På denne listen er blant annet narkotika, menneskehandel, våpenhandel, piratkopierte varer samt inngrep i immaterielle rettigheter oppført. Europol påpeker at handelen med piratkopierte varer genererer større summer til organiserte kriminelle nettverk, og at disse varene utgjør en fare for helse og sikkerhet hos forbrukerne. Det påpekes videre at handelen skjer stort sett på internett, og at bakmennene har direkte tilgang til kundene.

Piratkopier inkluderer varer som mat og drikke, sprøytemidler, farmasøytiske produkter, og ikke bare falske vesker og klær (Europol, 2017). Disse produktene blir distribuert på det europeiske markedet. Slike forfalskede varer utgjør betydelige risikoer for forbrukernes helse og sikkerhet. Kina er fortsatt kildelandet til mesteparten av de forfalskede varene som blir distribuert til EU. Handelen mellom EU og Kina har økt de siste årene.

Europol (2017) forklarer at i 2015 var det over 80.000 beslag av piratkopierte varer utført av europeiske tollmyndigheter. Figur 5 illustrerer hvor stor andel av beslagene som sorterer under kategorien piratkopierte varer sammenlignet med andre beslag. Disse forsendelsene inneholdt over 40 millioner varer og oversteg en verdi på 642 millioner euro.

Figur 5 Basert på funn utført av Europol (2017)

Forfalskede sigaretter er det produktet som oftest blir beslaglagt. Denne produktgruppen utgjorde hele 27 prosent av alle utførte beslag. Piratkopierte leker til barn utgjorde 9 prosent av alle beslagene.

4.1.2 Risikoene ved piratkopierte varer

EU-Observatoriet (EUIPO) og Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) publiserte en rapport som viste at handel med piratkopierte varer utgjør en stor trussel mot forbrukerne (Velgekte.no, 2022). Blant de produktene som forfalskes og utgjør en stor helse- og sikkerhetsrisiko, finner vi blant annet legemidler, matvarer, bildeler, leker, batterier og kjemikalier. Noen av disse varene kan inneholde farlige sprøytemidler som kan både være skadelig for miljøet, og helseskadelig for de som bruker produktene. Forfalsket medisinsk utstyr kan utgjøre en alvorlig trussel både for pasientens helse og sikkerhet.

Ifølge rapporten er det parfyme, kosmetikk, klær, leker, bildeler og legemidler som er de mest vanlige kopierte produktene som utgjør en alvorlig helse- og sikkerhetstrussel for forbrukerne. Forfalsket kosmetikk kan være kreftfremkallende og kan føre til skader som alvorlige utslett, infeksjoner eller få hudsykdommen psoriasis (Velgekte.no, 2022). Produktene som brukes ved produksjonen av forfalsket kosmetikk inneholder ofte kreftfremkallende stoffer som arsen, beryllium og kadmium. Det er også gjort funn av piratkopierte parfyme som inneholder urin. Slike parfymes forårsaker alvorlige utslett på huden. Forfalskede bildeler kan være svært risikofylt på å ta i bruk da de ofte kan være dårlig utført og av materialer som er mindre robuste enn originalproduktet. Ved å sette inn forfalskede bildeler kan det oppstå bilulykker og andre uønskede hendelser som kan føre økonomiske tap, og i verstefall personskader eller tap av liv.

4.1.3 Verdens helseorganisasjon om piratkopierte varer

Piratkopierte varer kan generere en betydelig risiko for forbrukere, økonomien og generelt for samfunnet. Et eksempel på en forfalsket vare som kan skape stor risiko for brukerne er falske medisiner. Forfalskede farmasøytiske produkter kan inneholde feilaktige ingredienser som kan være til fare for forbrukernes liv og helse. Ifølge Verdens helseorganisasjon (2010) er det antatt at over én million mennesker dør hvert år på grunn av bruk av forfalskede medisiner. Det vises videre til at tilgjengeligheten av forfalskede medisiner for behandling av livstruende tilstander som malaria, tuberkulose, HIV og AIDS øker blant sårbare pasientgrupper. Denne pasientgruppen ofte må betale av egen lomme for medisiner, og blir følgelig ofte mest berørt.

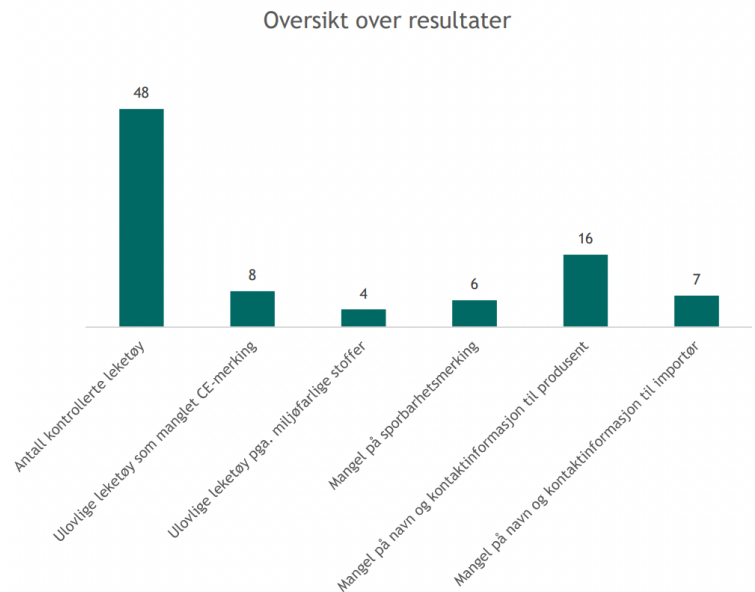
Forfalskede varer kan også medføre økonomiske tap for forbrukerne. Dette ved at forbrukere kjøper varer som ikke lever opp til forventet standard og har kort levetid (Verdens helseorganisasjon, 2010). Dette vil føre til økt handel da produktene som er forfalsket må oftere byttes ut. Ved å investere i originalt produkt, vil dette som oftest medføre et mindre økonomiske tap samt kunne spare miljøet for avfall. Ifølge en studie av Organisation for Economic Cooperation and Development, ble det gjort funn der handelen med piratkopierte varer utgjorde omkring tre prosent av verdenshandelen i 2016 (OECD, 2016). Dette tilsvarer handel for over 500 millioner dollar i verdi.

Produksjon og handel med forfalskede varer er ofte knyttet til organiserte kriminelle nettverk, og kan være med på å finansiere andre ulovlige aktiviteter som for eksempel narkotikahandel, menneskehandel og ulovlig våpenhandel. I en rapport utarbeidet av United Nations Office on Drugs and Crime (2013) ble det belyst at piratkopierte varer er en industri der kriminelle nettverk ofte er involvert. Denne industrien utvikler seg også til å bli et kompleks og globalisert.

4.2 Resultater nasjonalt

4.2.1 Miljødirektoratets kontroll av leketøy

I 2019 gjennomførte Miljødirektoratet en kontroll av leketøy (af Sätra, 2020). Denne kontrollen satte søkelys på netthandel av leker til barn. Miljødirektoratet utfører årlig kontroll av forhandlere og importører, og dette var bakgrunnen for kontrollen. Hensikten var å hindre import av produkter med ulovlige helse- og miljøfarlige stoffer samt bidra til at importører og forhandlere opplyses om regelverket slik at disse kan tilegne seg bedre kunnskap innen regelverket.

Figur 6 Oversikt over resultater (af Sätra, 2020)

Resultatene i kontrollen er illustrert i Figur 6. Åtte av de totalt 48 leketøyene som ble kontrollert manglet CE-merking, seks manglet sporbarhetsmerking, 16 manglet navn og kontaktinformasjon til produsenten av leketøyene, og syv manglet samme opplysninger til importøren (af Sätra, 2020).

Ifølge af Sätra (2020) vises det til en økning på 10 prosent av leketøyene som manglet CE-merking som ble kjøpt på nett sammenlignet med leketøy kjøpt i fysisk butikk. Basert på kontrollens resultater vises det at kun én av de åtte leketøyene som manglet CE-merking var fra en norsk virksomhet. Det vil da si at norske utenlandske foretak og selskaper lokalisert utenfor EU og EØS er dårligst på CE-merking.

4.2.2 Tolletaten

Det ble i 2023 beslaglagt i underkant av 190 000 piratkopierte varer av Tolletaten (Tolletaten, 2024). Tolletaten uttaler på sine nettsider at de tidligere ikke har beslaglagt mer enn 69 000 varer årlig siden 2014. Dette viser at det er en stor økning av import på piratkopierte varer i 2023. Det største enkeltbeslaget Tolletaten utførte i 2023 utgjorde over 130 000 falske par med sko. Skoene var en kopi av merket Swims. Tolletaten skriver følgende på sine nettsider om

beslaget «... trolig det største beslaget av falske merkevarer som er gjort i Norge noensinne» (Tolletaten, 2024).

4.3 Hovedfunn

Etter å ha gjennomgått resultatene i oppgaven, har jeg definert følgende hovedfunn:

1. *Økonomiske tap*: Året 2015 var det over 80.000 beslag av piratkopierte varer i Europa. Disse forsendelsene inneholdt over 40 millioner varer og oversteg en verdi på 642 millioner euro. (Europol, 2017).
2. *Internasjonal spredning*: Miljødirektoratets kontroll av leketøy viste resultater som var svært urovekkende, der hele 16 prosent av de kontrollerte leketøyene manglet CE-merking (af Sättra, 2020). Resultatene fra denne kontrollen viste at det var hovedsakelig utenlandske virksomheter som distribuerte leketøyene som ble kontrollert av Miljødirektoratet. Kun én av de åtte kontrollerte leketøyene var av en norsk virksomhet. Dette viser hvorfor handel med piratkopierte varer er viktig å se på fra et globalt perspektiv samt viktigheten med internasjonalt samarbeid.
3. *Tap av liv*: WHO har antatt at over én million mennesker dør hvert år ved bruk av forfalskede medisiner. Disse falske medisinene kan ha feilaktig ingredienser og være til fare for forbrukerens liv og helse. Dersom en forbruker som går på livsviktige medisiner kjøper en forfalsket medisin, kan dette føre til fatale konsekvenser da brukeren ikke får de virkestoffene som trengs for å holde seg frisk.

Funnene som er gjort i denne oppgaven understreker alvoret og kompleksiteten ved temaet piratkopierte varer. Konsekvensene av funnene som er gjort er betydelige for både myndigheter, næringslivet og forbrukerne. Det er nødvendig å innføre både nasjonale og internasjonale tiltak for å bekjempe denne handelstrenden og trusselen ved dette markedet. Ved å forstå de indentifiserte hovedfunnene og deres konsekvenser, kan vi jobbe for å utvikle strategier og tiltak som kan redusere omfanget og virkningene av disse varene.

5 Diskusjon

Formålet med dette kapittelet er å utforske og tolke resultatene fra studien samt trekke konklusjoner basert på de funnene som er identifisert.

5.1 Risiko

Oppgavens mål var blant annet å identifisere risikoene ved å kjøpe piratkopierte varer. Det vil derfor bli diskutert hvorvidt disse risikoene har blitt identifisert og om det er risikofullt å ta i bruk piratkopierte varer.

5.1.1 Helseisiko og støtte til kriminell virksomhet

Verdens helseorganisasjons (2010) antakelse om at det dør over én million mennesker hvert år ved konsumering av forfalskede medisiner beskriver hvor stor risiko det er å ta i bruk piratkopierte medisiner. Industrien tjener mye penger på at mennesker kjøper falske versjoner av autentiske produkter som kan være skadelig for menneskers liv og helse. Dette er et svært alvorlig tema som jeg mener ikke blir tatt opp ofte nok. Flere forbrukere er ofte naive når det kommer til forfalskede produkter. Grunnen til dette kan være at man ikke ser det større bildet, og ser bare for seg selgere på strandpromenader på solkysten som selger falske Gucci vesker. Det ligger mer bak denne industrien utover bare krenkelse av åndsverk. Piratkopierte varer kan ikke bare være skadelig for menneskers liv og helse, men det genererer også store summer til kriminelle nettverk (Velgekte.no, 2021).

5.1.2 Piratkopiert kosmetikk

EUIPO og OECD sin rapport viste at piratkopierte varer utgjør en stor trussel mot forbrukerne (Velgekte.no, 2022). Det viste seg at produkter som parfyme, kosmetikk, klær, leker og legemidler er noen av produktgruppene som ofte forfalskes og utgjør stor helseisiko. Flere piratkopierte produkter kan inneholde kjemikalier som kan både skade miljøet og forbrukerne. Ifølge rapporten kan man få alvorlige utslett, infeksjoner, eller hudsykdommer ved å ta i bruk forfalsket kosmetikk (Velgekte.no, 2022). Det nevnes også i rapporten at det har blitt funnet urin i parfymer som er piratkopierte.

Dette er bare eksempel på hva man kan finne i piratkopierte produkter. Det er derfor svært viktig at forbrukere blir observante på risikoene som potensielt kan oppstå ved å ta i bruk piratkopierte produkter. Derfor er det viktig å få ut denne informasjonen til forbrukerne.

5.2 Handlingsplan

Til slutt vil det diskuteres konsekvensene av funnene og presentere handlingsplaner samt anbefalinger for å adressere problemet med piratkopierte varer. Dette vil inkludere forslag til tiltak på et nasjonalt og internasjonalt nivå for å bekjempe denne trusselen.

5.2.1 Eksisterende tiltak Tolletaten utfører

Det norske regelverket om at tollmyndigheters rett til tilbakehold av varer som gjør inngrep i immaterialrettigheter, bidrar til at Tolletaten kan utføre kontroller for å hindre handelen med piratkopierte varer (Vareførselsloven, 2022: §10-1 til 10-10). I en utgave av Tolletatens *På Grensen* (2016) blir det nevnt at etaten jobber målrettet med problematikken rundt piratkopierte varer. Et av tiltakene som etaten tar i bruk for å stanse handelen av piratvarer er å bruke en skanner. Denne skanneren er et verktøy som gjør det mulig å avsløre innhold i for eksempel containerlast. Skannerbildet vil vise innholdet i containeren. Dette verktøyet effektiviserer jobben for tolltjenestepersoner for å avsløre import av forfalskede varer.

5.2.2 Tiltak på et nasjonalt nivå

Som tidligere nevnt blir samfunnet stadig mer digitalisert. Selv om det er lettere å få tak i piratkopier på nett, er det nærmest umulig å stanse denne netthandelen. Det må derfor innføres andre tiltak. Ved å opplyse om risikoene ved å kjøpe forfalskede varer vil man kunne avskremme forbrukere og skape en økt kritisk tenkning og vurdering. Opplysning til forbrukere må nå alle aldersgrupper, og informasjon derfor publiseres på de kanalene som når de ulike aldersgrupper som handler på nett.

Da Tolletaten er den kontrollerende myndighet for den piratkopierte varestrømmen som krysser landegrensene, er det relevant at etaten også er det organet som opplyser forbrukerne. Om Tolletaten hadde skapt en reklamekampanje under etatens navn, hadde dette styrket budskapetets *etos* til mottakeren av reklamen. Tolletaten er en myndighet som utstråler autoritet, og dette kan være nyttig for å fange oppmerksomheten til mottakeren. Når man ønsker å spille på kvalitetene troverdighet, velvilje, integritet, faglig kompetanse og moral hos avsender, bruker man *etos* (Økland et al, 2022). Avsender ønsker å fremstå troverdig slik at mottaker skal stille seg mer positivt til det som formidles.

Ifølge Statistisk Sentralbyrå (2023) er hele 88 prosent av nordmenn mellom 16-79 år brukere av sosiale medier. Da en så stor andel av nordmenn benytter sosiale medier, er det sannsynlig at det er gunstig å publisere reklame på sosiale medier for å nå flest mennesker.

Det opplyses om at 79 prosent av nordmenn mellom 16-79 år handlet på nett første kvartal i 2021. Statistisk Sentralbyrå (2021) opplyser om at andelen netthandel er høyest blant unge, men at det er eldre som har hatt en større økning i netthandel sammenliknet med tidligere år. Da det er flest unge som handler på nett, bør reklamekampanjen formuleres slik at den appellerer til denne gruppen.

Ved å publisere reklame offentlig på sosiale medier for å nå ut til en stor gruppe av nordmenn, og fokusere på å treffe yngre mennesker, vil reklamekampanjen treffe et vidt spekter av befolkningen i Norge, samt rette seg mot den aldersgruppen som netthandler mest.

5.2.3 Tiltak på et internasjonalt nivå

Tiltak som kan hindre den piratkopierte varestrømmen kan være å forsterke og etablere eksisterende internasjonale samarbeid, organisasjoner og avtaler, for å bedre kontrollere og håndtere handel med slike varer. Ved å forsterke informasjonsdeling mellom land, kan man dele informasjon og trender mellom nasjoner og dermed bidra til å være et steg foran denne industrien. En slik forsterkning kan omfatte et felles etterforskningsteam for å avdekke distributører samt harmonisering av gjeldende lover og regler mellom medlemsland.

Dette er noen tiltak kan bidra til å redusere omfanget av handel med piratkopierte varer på et internasjonalt nivå. På denne måten kan man beskytte legale bedrifter og forbrukere mot de negative konsekvensene piratkopiering kan medføre. Det er viktig å erkjenne at dette er et vedvarende problem som ikke kan løses over natten, men krever langsiktig innsats og tette samarbeid på tvers av landegrenser.

5.3 Komplekst problem

Etter å ha studert temaet, har det blitt identifisert at piratkopiering er et komplisert problem. Med et økende digitaliserende samfunn er det behov for å skape en forståelse av hvordan immaterielle rettigheter kan beskyttes i digitale miljøer. Dette inkluderer håndhevelse av de

immaterielle rettighetslovene på internett samt regulering av plattformer og tjenester som deler eller distribuerer innhold av falske varer.

Sosiale medier i dag er konstruert slik at man plasserer annonser blant innleggene. Den sosiale medier plattformen, Facebook, har blant annet en funksjon der man kan opprette en annonse ved å betale Meta for å få en annonse publisert på deres plattform. Ved at man kan kjøpe annonseplass på sosiale medier kan i utgangspunktet hvem som helst publisere en hvilken som helst annonse. Dette kan føre til at selskaper som distribuerer forfalskninger av produktet kan kjøpe slike annonser, og nå frem til forbrukere som ikke er bevisste på hvilke produkt de kjøper. Det er lite forskning på dette dagsaktuelle problemet og dette er kunnskapshull innen forskning som bør tettes.

6 Konklusjon

Problemstillingen i denne oppgaven er «*Hva er risikoene ved å kjøpe piratkopierte varer, og hvilke tiltak kan Tolletaten gjøre for å stoppe denne handelstrenden?*». Funnene som er gjort i studien svarer på problemstillingen ved at risikoene ved piratkopierte varer er identifisert og tydelig løftet frem for å vise alvoret og farligheten ved slike varer. Videre har det blitt diskutert hvilke tiltak Tolletaten kan innføre for å redusere denne handelstrenden, og hva som kan utføres for å opplyse forbrukere. Videre har det også blitt diskutert internasjonale tiltak på grunn av at dette problemet brer seg globalt.

Det vist seg at piratkopiering av varer utgjør en betydelig utfordring for både økonomien, forbrukerne og rettighetshavere globalt. Det er tydelig at forfalskning av varer ikke bare påvirker økonomien på en negativ måte ved å tappe legitime aktører for inntekter. De utgjør også risiko for forbrukere ved å tilby produkter av tvilsom kvalitet og av potensielt farlig innhold.

Videre har vi sett at bekjempelse av piratkopiering er en kompleks oppgave som krever samarbeid mellom myndigheter, rettighetshavere, industrien og forbrukerne selv, både nasjonalt og ikke minst internasjonalt. Ved å opplyse forbrukere om risikoene ved å kjøpe og ta i bruk piratkopierte varer vil denne handelstrenden reduseres. For å oppnå dette må man nå de forbrukergruppene som benytter seg mest av netthandel, og gi opplysninger på de plattformene disse gruppene benytter hyppigst. Ved at Tolletaten står bak en reklamekampanje om piratkopierte varer vil dette øke etosen i budskapet og kunne appellere til forbrukerne.

Til slutt kan det konkluderes med at piratkopiering er en utfordring som er vedvarende og krever en helhetlig tilnærming for å løse dette problemet. Kombinasjonen av de ulike tiltakene som er nevnt kan forhåpentligvis redusere omfanget av forfalskede varer og beskytte økonomien og forbrukernes helse og sikkerhet i fremtiden.

6.1 Fremtidig forskning

Avslutningsvis vil det identifiseres muligheter for fremtidig forskning innen området basert på funnene som ble gjort i denne studien. Dette vil inkludere nye spørsmål eller temaer som ble avdekket under utførelsen av studien, samt forslag til metodiske tilnærminger for å utforske disse spørsmålene videre i senere forskning.

I studien ble det identifisert risikoer ved piratkopierte varer, samt identifisert mulige tiltak som kan benyttes for å minimere handelen piratkopier. Mitt bidrag til fremtidig forskning er at det kan være interessant å studere hvor effektivt det er å benytte sosiale medier og andre moderne kanaler for å nå et budskap til befolkningen. Hvordan kan man skape målrettede kampanjer for å nå unge som handler på nett? Hvordan komme i dialog med unge angående temaet piratkopiering, og få høre deres mening angående dette problemet? Det kan også være relevant å teste effekten av tiltakene som er lagt frem i studien.

7 Litteraturliste

Af Sättra, J. S. (2020). *Kontroll av leketøy 2019*.

<https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/m1666/m1666.pdf>

Aven, T. (2022). *Risiko og risikovitenskap: Fortellinger og refleksjoner*. Universitetsforlaget.

Aven, T., Boyesen, M., Njå, O., Olsen, K. H. & Sandve, K. (2004) *Samfunnssikkerhet*. Universitetsforlaget.

Europol. (2017). *Serious and organized crime threat assessment: Crime in the age of technology*.

https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/report_socra2017_1.pdf

Europol. (2023, 11. august). *About Europol*.

<https://www.europol.europa.eu/about-europol>

Hasa. (2022, 13. september). *What is the Difference Between Personal and Social Identity*.

<https://pediaa.com/what-is-the-difference-between-personal-and-social-identity/>

Jacobsen, D. I. (2022). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg.) Cappelen Damm Akademisk.

Kongsvik, T., Albrechten, E., Antonsen, S., Herrera, I. A., Hovden, J. Og Schiefloe, P. M. (2018). *Sikkerhet i arbeidslivet*. Fagbokforlaget.

Koren, P.C. og Lindøe, P. H. (2018). *Metoder for bedre arbeidsmiljø: Involvering og gode prosesser* (3. utg.). Gyldendal.

NOU 2013:2. (2013). *Hindre for digital verdiskaping. Departementets servicesenter Informasjonsforvaltning*.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2013-2/id711002/?ch=6>

Patentstyret. (u.å. a). *Om IPR*. Hentet 17. januar 2024 fra

<https://www.patentstyret.no/?fbclid=IwAR0IamHmlOwV4jtfV79wGantPNX-HVP5hvUar7YGkEmZUrXcaDlv6-vTVrY>

Patentstyret. (u.å. b). *Praktisk guide til patentering: Spesielt for små og mellomstore bedrifter*. Hentet 22. februar 2024 fra

<https://www.forskningsradet.no/siteassets/malgruppene/naringsliv/patentbrosjyre.pdf>

Tolletaten. (2016). *På Grensen: Jakter på piratkopier* (NO 2).

https://www.toll.no/contentassets/ecaf5c908cc94db79daa5f89364d14de/2016_2_paa_grensen.pdf

Tolletaten. (2022, 17. januar). *Om oss*.

<https://www.toll.no/no/om-tolletaten/om-oss/>

Tolletaten. (2023a, 17. januar). *Piratkopier – nye regler ved import*.

<https://www.toll.no/no/netthandel/piratkopier---nye-regler-ved-import/>

Tolletaten. (2023b, 23. januar). *Organisasjonskart for Tolletaten*.

<https://www.toll.no/no/om-tolletaten/om-oss/organisasjonskart-tolletaten/>

Tolletaten. (2024, 08. februar). *Flere rekordbeslag i 2023*.

<https://www.toll.no/no/om-tolletaten/nyheter/nyheiter-2024/tolletaten-flere-rekordbeslag-i-2023/>

TV2. (2019, 12. mars). – *Dreper mer enn 250.000 barn i året*. (TV2, utenriks).

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/dreper-mer-enn-250000-barn-i-aret/10473114/>

Regjeringen. (u.å.). *Tolletaten*. Hentet 21. februar 2024 fra

https://www.regjeringen.no/no/dep/fin/org/underliggende_etater/tolletaten/id270408/

Romuld, K. (2017, 07. mars). *Uønskede hendelser*.

<https://ndla.no/nb/subject:1:792414c5-896f-470a-9558-6101d7266237/topic:1:90c93860-97a4-461d-8291-14bd39f2c7c3/topic:1:152fe69e-45cc-46be-aad3-3201155b194d/resource:1:162553>

Sander, K. (2023, 27. april). *Etterspørselskurven*.

<https://estudie.no/etterspørselskurven/>

Standard Norge. (2024). *CE-merking*.

<https://standard.no/standardisering/ce-merking/>

Standard Norge (2018). *Risikostyring – ISO 31000*.

<https://standard.no/fagomrader/risikostyring/iso-31000-risikostyring--retningslinjer/>

Statistisk sentralbyrå. (2021, 16. september). *4 av 5 handlet på nett*.

<https://www.ssb.no/teknologi-og-innovasjon/informasjons-og-kommunikasjonsteknologi-ikt/statistikk/bruk-av-ikt-i-husholdningene/artikler/4-av-5-handlet-pa-nett>

Statistisk sentralbyrå. (2023, 1. mars). *Ni av ti nordmenn bruker sosiale medier*.

<https://www.ssb.no/teknologi-og-innovasjon/informasjons-og-kommunikasjonsteknologi-ikt/statistikk/bruk-av-ikt-i-husholdningene/artikler/ni-av-ti-nordmenn-bruker-sosiale-medier>

Storulykkesforskriften. (2016). *Forskrift om tiltak for å forebygge og begrense konsekvensene av storulykker i virksomheter der farlige kjemikalier forekommer* (FOR-2016-06-03-569).

Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2016-06-03-569>

The Organization for Economic Cooperation and Development. (2016, 18. april). *Trade in Counterfeit and Pirated Goods*.

<https://www.oecd.org/corruption-integrity/reports/trade-in-counterfeit-and-pirated-goods-9789264252653-en.html>

United Nations Office on Drugs and Crime. (2013, april). *Transnational Organized Crime in East Asia and the Pacific: A Threat Assessment*.

https://www.unodc.org/roseap/uploads/archive/documents/Publications/2013/TOCTA_EAP_web.pdf

Vareførselsloven. (2022). *Lov om inn- og utførsel av varer* (LOV-2022-03-11-9). Lovdata.

https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/2022-03-11-9/KAPITTEL_1

Velg ekte. (2021, 1. juni). *Europols trusselrapport 2021 har piratkopierte varer som prioritert område*.

<https://velgekte.no/fakta-og-regelverk/rapporter-og-statistikk/europols-trusselrapport-2021-har-piratkopierte-varer-som-prioritert-omrade/>

Velg ekte. (2022, 4. april). *Omfattende studie av farene forbundet med piratvarer*.

<https://velgekte.no/fakta-og-regelverk/rapporter-og-statistikk/omfattende-studie-av-farene-forbundet-med-piratvarer/>

Verdens helseorganisasjon. (2010, 22. april). *Counterfeit medical products*.

https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA63/A63_23-en.pdf

Økland, T. G., Aksnes, M. Og Baker, C. N. (2022, 17. mars). *Hva er etos, patos og logos?*

<https://ndla.no/nb/subject:ea9e2be1-461d-4929-9dae-590e8cb9657f/topic:68a49886-e7ee-4bf5-9cf7-832a685b355e/topic:3a634e77-6bd8-4f43-97c7-3c573ba097ce/resource:8bb76be0-7f4e-4994-b813-9c9a8c1e145c>